

TITULUS VIII.

IN QUO SIMUL DE S. MARIA COMPASSIONIS, ET DE S. MARIA REGINA SEPTEM DOLORUM, NECNON DE DESOLATIONE VIRGINIS DISSFRITUR

Inter sapientissima praecepta a divo Paulo Apostolo data fidelibus (ad Rom. c. 12 v. 15) illud invenitur: *Gaudete cum gaudentibus, flete cum flentibus.* Re quidem vera Christiana charitas hoc efficit, ut qui illam in corde habet, fratrum suorum bona, vel mala, sua propria faciat. Divus Bernardus (in serm. de S. M. Magdalene) enunciata apostolica verba commemorans, inquit: *Gaudete cum gaudentibus, flete cum flentibus. O quam brevi sermunculo totius religionis Apostolus depinxit insigne! quam eleganti clausula proposuit pietatem, aequitatem statuit, submovit invidiam! patientibus compatiens, et congaudens gaudentibus, perfectionis metam cursu consummato contingit.* Ex quibus verbis clarissime patet, quod congaudere et condolere, sunt signa perfectionis, imo actus virtutis perfectae. Hinc alibi idem Apostolus inquit (ad Galat. c. 6. v. 2): *Alter alterius onera portate, et sic adimplebitis legem Christi;* et in alio loco (ad Hebr. c. 13. v. 3): *Mementote vincitorum, tamquam simul vinciti, et laborantium, tamquam et ipsi in corpore morantes; id est quasi habeatis unam animam, et sitis in corpore fratrum vestrorum patientium, suas tribulationes, veluti vestras reputantes.* Sed nunc questio insurgit, nempe utrum perfectius sit gaudere cum gaudentibus, an flere cum flentibus. Huic difficultati facili negotio responderet verbis Ecclesiastes (cap. 7. v. 3. et 5): *Melius est ire ad domum luctus, quam ad domum conviviij. et: Cor sapientum ubi tristitia est, et cor stultorum ubi laetitia.* Melius est, inquam, ire ad domum luctus, 1. quia huiusmodi domus est schola sapientiae, ibique monemur, quod tribulationes inductae sunt in mundum per peccatum; 2. quia sic facilius et perfectius charitatem possumus exerceo: gaudere enim cum gaudentibus, et ire ad domum conviviij animo sincero, etiam charitatem demonstrat, per quam felicitati aliorum non invidemus, et consolationes proximorum nostras facimus; verum hoc non adeo difficile est. Ad domum autem luctus ire, et flere cum flentibus est magis arduum; nihil enim sic probat amicum, quam amici oneris portatio.

Si ita res se habet, quisquis videt, quod

quavis laudabile admodum sit de sublimitate honoris et donorum B. M. V. et de eius gaudiis gaudere et laetari, tamen illius materno cordi dulcius et gratius accidit si acerbissimos dolores, quos ipsa passa fuit consideremus, et de iisdem condoleamus.

Sed quando dolores passa est beatissima Virgo? De hoc argumento sermonem instituire volentes, hanc tractationem dividimus 1. in dolores, quos Deipara passa est antequam Christus crucifigeretur: 2. tempore eiusdem crucifixionis; 3. denique post Iesu Christi mortem, et in tempore, qui dicitur suae desolationis.

I.

De doloribus B. M. V. antequam Christus crucifigeretur.

Advertentia.

Antequam ad disserendum de Virginis Deiparae doloribus veniamus, observandum est, quod a fidelium devotione septem dolores enumerantur, nempe 1. Simeonis propheta 2. fuga in Aegyptum 3. dispersio pueri Iesu duodecimo in templo 4. occursum Deiparae Filio Crucem ferenti, in itinere ad Calvariae montem 5. praesentia eiusdem iuxta Crucem, dum Christus animam efflavit 6. depositio corporis Iesu e Crucem in sinum Matris 7. tandem sepultura dulcissimi sui Nati. Huiusmodi septem dolorum recensio fundamentum habet in septem responsoriis, quos Ecclesia recitat post septem priores lectiones matutini, in officio festi septem dolorum B. M. V., quod celebratur in tertia dominica mensis Septembris. Ex quo etiam eruitur, quod in huiusmodi festo recolendi proponuntur septem dolores nuper enunciati; in alio festo vero, quod celebratur feria sexta post domini

eam Passionis, proponitur tantum Deipara iuxta Crucem Filii sui stans.

Verum, licet recensio septem dolorum talis sit, qualis paulo superius a nobis commemorata est, tamen quia non desunt scriptores, qui, a circumcissione D. N. I. C. incipiunt enumerationem eorumdem, nos ipsorum exemplum sequentium duximus, ad commodum illorum qui longius protrahere capiunt meditationem ipsorum dolorum; maxime quando fidem sacri oratores post sermones, qui fieri solent in septem feriis sextis, quae praecedunt festum de memoratis septem doloribus, debent etiam concionari in die festo; et insuper in pio exercitio, quod celebrari solet in memoria desolationis eiusdem dolentissimae Deiparae. Igitur qui servare cupiunt ordinem in Ecclesia receptum, et Ecclesiae liturgiae iniuxim, id facili negotio efficiant praefereundo tantum paragraphos superfluos, et recurriendo ad tractationes sequentes pro doloribus 3.º 6.º et 7.º Nos ordinem temporum sequemur.

I.

Dolor Virginis in Circumcissione Iesu.

Postquam consummati sunt dies octo, ut circumcideretur puer.

Divus Lucas Evangelista (cap. 2. v. 21).

Die octava a nativitate, benedictus fructus virginis ventris Iesus Christus circumcisus fuit. Non latebat Virginem Deiparam, infantem suum legi circumcissionis a Deo latae non teneri. Duobus enim de causis circumcidebantur Iudaeorum infantes; tum ut hoc veteris legis sacramento liberarentur ab originali peccato; tum ut externo hoc signo a ceteris nationibus separati, populo Dei adnumerarentur. Sciebat sane Virgo Deipara, has causas in Christo locum non habere, quippe quia, cum ipse esset destructor peccati, cuiuscumque culpae erat omnino expertus; et praeterea probe noscebat Deipara, quod Iesus non venerat in mundum, ut perficeret ad usum Iudaicum nationem, sed ut ex omnibus mundi nationibus, a solis ortu usque ad occasum, Ecclesiam sibi efformaret.

Ex alia parte benedicta Virgo cognoscebat rationes, ob quas debebat filium suum circumcidi (apud divum Thomam huiusmodi rationes expostae reperiuntur, et quibus eas lege cupit, adeat 3 partem Summ. quaest. 37. art. 1. - fusa etiam huiusmodi rationes addu etae sunt a doctissimo Carthagensi de sacrae. I. C. lib. 4. hom. 1, 2, 3, et 4.); ac praecipue ut ostenderetur veritas carnis humanae Iesu Christi; ut tolleretur Iudaicis quibus praetextus, non eum recipere, si esset incircumcisus etc. Cognoscebat insuper, haec esse Dei voluntatem; et ideo illam circumcidi.

Haec quaeri potest, num Beata Virgo su-

is manibus Filium suum circumciderit. Ad huius difficultatis enodationem, praestat sententiam referre Ahlensis (sup. Iosue), qui observat, ministrum circumcissionis non fuisse certum, sicut inferitur ex capite 4. Exod. et ex cap. I lib. I Machabaeorum ubi legitur, a multis matribus proprios filios fuisse circumcisos. Et quamvis, circumcissione existente in veteri lege, veluti praestantissimo omnium sacramento, videri posset eius administrationem ad Sacerdotes pertinuisse, nullus tamen in sacris litteris locus est, qui nos id cogat asserere: unde non expedit, ut a nobis haec necessitas certi ministri praeecepto circumcissionis imponatur. Non desunt etiam qui censent hoc officium a divo Iosepho fuisse persolutum: verum probabilius alii putant, Deiparam Virginem Filium suum dulcissimum circumcidisse. Rur quidem vera in libro Exodi (cap. 4. v. 25) legitimus, quod Sophera, uxor Moysis, cum intellexisset virum suum esse in vitae periculo, ob neglectam filii sui circumcissionem, tulit acutissimam petram, et circumcidit praeputium filii sui. Item ex I. libro Machabaeorum (cap. 1. v. 63) colligimus, quod feminae quaedam, circumcissionis observandae zelo accensae, contra Antiochi praeeceptum id vetantis, circumcidebant filios suos, et (propterea) trucidabantur secundum iussum regis. Similiter ex libro 2. Machabaeorum (cap. 6. v. 10) sciimus, quod duae mulieres delatae sunt matres suos circumcidisse: quas infantibus ad ubera suspensis, cum publice per civitatem circumduxissent, per muros praecipitaverunt. Ex alatis ergo Scripturarum testimoniis liquet, non debere necessario circumcissionem operari a sacerdotibus, vel a viris; et aliquando etiam ab ipsis matribus peractam fuisse. Probabiliter ergo Deipara Virgo suis manibus benedictam Iesum filium suum circumcidit; etposito etiam quod tantum consenserit, ut ab alio circumcideretur, id nihil offendet argumento, quod evolvimus.

Hanc autem caeremoniam a Deo Abraham praeeptam (Genes. 17. 10) considerare opere pretium est, tum ex parte pueri Iesu, in cuius persona perficiebatur, tum ex parte Deiparae Virginis, quae probabiliter, uti nuper diximus, illam peregit.

Ex parte pueri Iesu attendenda est I. infantilis et tenera nimis sua caro, in qua, vix post octiduum a nativitate, illam durissimam incisionem pati debuit: caro autem illa tantum magis delicata erat, in quantum efformata fuit, non aliorum hominum more, sed virtute Spiritus Sancti, ex purissimo et virginis sanguine beatissimae, semperque Virginis Mariae. Iam vero Anglicus Doctor docet (1. p. quaest. 25. 6. ad 4.), quod humanae carnis, ex hoc, quod est unita Deo, non poterat fieri melior; et alibi idem S. Thomas docet, quod opera, quae sunt immediate a Deo, sunt perfecta. Sed talis est humana Christi caro, de Spiritu Sancto concepta. Ergo nulla caro magis tenera, quam caro infantis Iesu. — 2.º attendi debet, quod Iesus, aliter ac caeteri pueri, habuit usum

perfectum rationis a primo suae conceptionis instanti; ipse enim, ut inquit Apostolus (ad Hebr. c. 10. v. 5), in ipso momento unionis hypostaticae, perfecte seipsum obtulit hostiam aeterno Patri, suo tempore mactandam. Ideo ingrediens mundum dicit: hostiam et oblationem noluiti, corpus autem optasti mihi... tunc dicit: ecce venio. In capite libri scriptum est de me. — Si ergo Iesus a primo suae conceptionis instanti habuit usum perfectum rationis, profecto sensit in infantilibus tenerimis suis membris dolorem circumcissionis.

2.º Haec omnia optime cognoscebat beatissima Virgo: hisce autem non obstantibus, ipsa prima Filium suum ad sanguinem pro nobis hac circumcissione fundendum dedit; prima omnium crucientum Filii sui sacrificium pro nobis, proque toto humano genere Deo Patri obtulit. Non poterat tunc temporis omnes eius cogitationes purpureo infantis Christi sanguine non intingi: memor tamen verborum Domini (Exod. 22. 29.): *Primum magnum florum tuorum dabis mihi*; memor quoque divinae voluntatis, per quam a se tale sacrificium expebatur, difficultatem illam in exponendo filium suum sanguinis effusioni invicto animo superavit.

Id sine maximo et inexplicabili eiusdem Virginis dolore, absque ulla dubitatione locum habere non potuit. Causae autem tanti doloris, praeter nuper allata, videntur tres 1. peccata hominum, quorum tantam intelligebat esse malitiam, ut nisi effuso sanguine Filii sui, expiari non possent. Dolebat igitur, illis divinam maiestatem offendi, dolebat tot hominum myriades ad inferos deturbari; dolebat denique, suum et aeterni Patris Filium, ad tollenda peccata sanguinem fundere, acerba pati, mortemque oppellere debere. Hunc dolorem renovabat suavissimus infantis Iesu aspectus, cuius quoties contemplabat (tenellas manus cruci affigendas, infantiles pedes perforandos, parvum caput spinis pungendum, et, ut Tertulliani verbo utar (lib. de coron. milit.), *languendum*, ceteraque corporis membra flagellis diverberanda, spulis deformanda, pugnisque contundenda, interno dolore cruciabat. Non enim verisimile est, Matrem Dei, nobilem illam prophetissam et prophetarum reginam, haec seerota Filii sui ignoravisse, quae Prophetae ipsi, multum illi inferioribus, a Spiritu Sancto revelata fuerant. 2.º Altera doloris B.M.V. causa derivabat ex hominum ingratitude, pro quibus tam acerba subito videbat, pluraque subitum sciebat Filium Dei. Dolebat siquidem, quod tam pretiosus sanguis Iesu Christi, tanto dolore fusus, tantaque charitate datus, adeo parvipenderetur, tam parum recogitaretur, et tam facile abiceretur. — 3.º Denique ultima beatissimae Virginis doloris causa in circumcissione infantis Iesu, ortum habuit, uti superius innotuit, ex cognitione magnitudinis et intensitatis dolorum, quos, ad differentiam ceterorum puerorum, Filium suum, propter corporis teneritudinem, nobilissimamque complexionem sustinere, non ignorabat. Et quidem in hac incisione, quae

culto lapideo fiebat, in tam tenella aetate, dolor non potuit non esse acerbissimus. Tametsi Maria Virgo Deipara, incredibili dolore angereetur, Filique dolores faceret suos, nihil tamen egit ad impediendam huiusmodi circumcissionem, imo potius, vel ipsam propriis manibus ipsa fecit, vel saltem consensit ut a divo Iosepho, vel ab alio excerneretur. De hoc cordis dolore quæstio non fuit, nullam impatientiae significationem dedit, sed apud seipsam sui animi angustias et tribulationes pressit, et patienti animo toleravit.

Comparatione instituta inter B.M.V. dolorem, et inter tribulationes, quas nos iuste pro peccatis nostris patimur, quodnam discrimen interest inter aequalitatem et patientiam eiusdem, et inter nostras intolerantias?

Eia, dolorosa Virgo! sanguinem pretiosum tenellius infantis Filii tui, quem in eiusdem circumcissione, ut pie credendum est, tam diligenter colligere et asserare studuisti, pro nobis aeterno Patri offerre, ut unam pretiosum istius sanguinis guttulam, ad purgandas animae nostrae sordes, et ad impetrandam gratiam patientiae in tribulationibus, nobis clementer applicare dignetur.

II.

Dolor Virginis ob Simeonis prophetiam.

Benedixit illis Simeon, et dixit ad Mariam matrem eius: *Ecco positus est hic in ruinam et resurrectionem multorum in Israel, et in signum, cui contradicetur; et tuam ipsius animam pertransibit gladius.*

Luc. 2. 34.

Impletis diebus a lege constitutis, Maria et Ioseph tulerunt puerum Iesum in Ierusalem, ut sisterent eum Domino. Etiam huic legi Deipara sponte se submittere voluit; quamvis ad illam non esset obligata: stetit igitur in atrio immundorum, more ceterarum purporearum; obtulit Domino pro sua purificatione, non agnum, quem offerre debebant divites, sed hostiam pauperum, scilicet duos tortures, aut duos pullos columbarum. Verisimile est etiam, purissimam Virginem, quae velut immonda ad templum venit, aspersam fuisse aqua cinerea vitulae rutiae; illa enim erat quasi aqua lustralis in omni purificatione. Tandem obtulit infantem suum aeterno Patri, illamque e manu Sacerdotis per aliquot numerorum solutionem redemit. Interea Simeon, vir iustus et timoratus, acceptum eum in alnas suas; et quoniam Spiritus Sanctus erat in eo, qui ipsi secreta coelestia revelaverat, veluti cygnus iam imminentes suae mortis praecius, suavissimam eccinit canticum amoris, et ardentissimi desiderii sui morientem in pace. Deipara Virgo, et beatissimus Patriarcha Ioseph, erant mirantes

de magnalibus, quae de Iesu a Simeone et Anna dicebantur. Mirabantur, inquam, vel quia, licet Deipara prophetiae dono inclaruerit, et omnia in genere cognoverit circa mundi redemptionem a Iesu peragendam, tamen potuit non scire aliqua accidentalialia, seu circa modum, quo redemptio ipsa compleri debebat: vel mirabantur, prout admiratio exprimi solet ab aliquibus in narratione rerum mirabilium, quamvis illarum rerum iam praescit erant. Verum, postquam Simeon benedixit ambobus sponsis, scilicet Mariae et Iosepho, ad Mariam convertitur, illicque sic fatur: *Ece positus est hic in ruinam et resurrectionem multorum etc.*— Quare ad solam Virginem sermonem dirigit Simeon, potius quam ad Ioseph? Doctissimus a Lapido respondet, quod 1. id fecit quia ipsa sola vera et naturalis Mater erat Iesu; Ioseph autem erat eius pater tantum per denominationem, et in hominum opinione 2. quia Ioseph probabiliter debebat iam esse mortuus ante annum trigessimam vitae Christi, eo scilicet tempore, quo Simeonis praedictio compleri debebat; et quoniam solus Deiparae cor ob Christi passionem debebat tam vehementer angii, idcirco illi tantummodum directa fuerunt Simeonis verba.

Audienti benedicta Virgo ex propheticis ore illius iusti senis ea, quae Filio suo et sibi contingere debebant, acutissimo doloris gladio transverberata fuit. Non me laet, obici posse, quod si Sanctissima Dei Genitrix, etiam ante Simeonis vaticinium dono prophetiae praedita erat, non est cur dicamus ipsam in illa occasione dolorem profundissimum in corde sensisse, cum nihil novi ab ipso sciverit.

Antequam hanc difficultatem enodemus, sciendum est, non posse in dubium verti, beatissimam Virginem gratia plenam fuisse, nam ita ab Angelo salutata fuit (Luc. 1. 28). Huiusmodi gratia tanta fuit, ut secundum celeberrimos theologos, non solum in termino vitae, sed etiam in primo conceptionis instanti superaret gratiam consummatam omnium Sanctorum hominum et Angelorum, simul sumptorum (vide Suarez tom. 2. in 3. part. div. Thom. disp. 3. sect. 1., et alios etiam theologos). Decebat equidem quod illa, quae a primo suae conceptionis instanti ad dignitatem electa erat, quae longissime superat dignitatem hominum et angelorum simul sumptorum, gratiam haberet dignitati suae proportionalam (vid. div. August. lib. de nat. et grat. cap. 36. et div. Thom. 3. p. quaest. 7. art. 10). Quoniam autem in ipsa non fuit culpa, nec etiam potuit esse poena ipsi culpa respondens, nempe ignorantia, saltem privativa, quae consistit in carentia scientiae suo statui debita. Sed cum gratia dividitur in illam, quae Deo gratum facit, et in illam, quae a Deo gratis datur; cumque de prima nulla quaestio esse possit, quod illa Deipara praedita fuit, examinandum solum est nam etiam gratias gratis datas habuerit. Quod habuerit scientiam infusam ab ipso primo suae conceptionis instanti, videtur certum, secundum theologos. De gratias gratis datas autem etiam affirmant doctissimi theologii, et praecipue Anglicus Doctor divus Thomas, qui

(3. part. quaest. 27 a. 5 ad 7) inquit: *Non est dubitandum, quod B. Virgo accepit excellenter donum sapientiae, et gratiam virtutum, et etiam gratiam prophetiae etc.* In praesenti tractatione, de aliis gratis gratis datis non loquimur, et solum super gratiam prophetiae aliquantum immoramur, quia haec pertinet ad nostrum propositum. Huiusmodi gratia Deiparam Virginem praeditam fuisse, fatebitur quisquis solum ad canticum *Magnificat* mentem convertat. Per hanc prophetiae gratiam, ipsam cognovisse dicendum est, saltem a tempore, in quo ab Angelo salutata fuit, ea quae respiciant opus redemptionis a filio suo Iesu Christo complendum. Cum autem non sit necessarium, quod propheta omnia sciat, sed tantum illa, quae ei a Deo communicantur, fieri potuit, quod Deipara Virgo a principio cognoverit essentialia tantum, ignoraverit vero aliqua accidentalialia, circa modum, quo redemptio ad optatum finem perducere debebat.

Hisce positis, 1. dicere possumus, quod cum benedicta Dei Mater a Simeone distincte et praecise audierit aliqua relate ad passionem Filii sui, quae tantum in confuso et quoad essentialia ab ipsa iam cognoscebantur, idcirco ex hac praedictione dolorem maximum sensit. 2. adfirmare etiam possumus, quod licet alicui iam aliunde nota sint, quae ipsi contingere postea debent, negari nequit, quod si eadem res ab alio ad suam mentem rediunt, ex huiusmodi recordatione consequitur gaudium, vel tristitia, prout res quae praevidentur sunt prosperae, vel adversae. 3. Postest etiam addi, quod res a Simeone Deiparae praedictae, quamvis iam ab illa praevissae, tamen, eo quod iam ex ortu Christi, eiusque ad templum praesentationem iam ad suam executionem appropinquabant, cor immauculatum et amorosissimum Virginitatis magis transverberabant. Igitur quoniammodum Mar- docheus somnium habuit, in quo vidit parvum fontem, qui crevit in fluvium, et in lucem solemque conversus est, et in aquas plurimas redundavit (Esth. cap. 10. v. 6.); sic dolor Virginitatis crevit eundo, et lux superna, quae velut aurora prius eius mentem illuminaverat, processit progressive usque ad perfectam diem, et in lucem solemque conversa fuit. Et quemadmodum Christus, quamvis semper clare cognoverit ea omnia, quae pati pro hominum salute debebat, tamen, appropinquante magis passione, *cepit pavere, taedere, et moestus esse* (Matth. 26. 37); sic etiam dici potest de beatissima eius Matre.

Praevisioni alicuius mali certo futurii solet aliquando maiorem dolorem afferre, quam ipsum malum quando adventit, quia saepe phantasia illum representat tristorem, quam re ipsa est. Id locum non habuit in beatissima Virgine, in cuius mente amplificata non apparuit idea passionis Iesu Christi. Verum nemo negabit, quod si hic prospectus a Simeone prius, et postea ab Anna prophetis- sa Deiparae exhibitus, amplificatus non apparuit, fuit certe ad vivum representatus; ideoque magnum et incredibilem dolorem illi attulit. — Nathan propheta praenunciavit

Davidi mortem illius filii, quem ex adulterio cum Bothsabee procreaverat. *Domini transulit peccatum tuum: non morieris. Veruntamen, quoniam blasphemare fecisti inimicos Domini propter verbum hoc, filius, qui natus est tibi, morte morietur* (2. Reg. cap. 12. v. 14). Coniectari nobis licet, quantum dolor sequutus fuerit Davidi ob nuncium mortis filii sui: verum 1. poterat hoc decretum Domini esse conditionatum, veluti decretum exterminii civitatis Ninive, quod perfectum non fuit, ob poenitentiam Ninivitarum: 2. posito etiam quod huiusmodi decretum non deberet dici conditionatum, dolor cordis Davidis fuit magna ex parte temperatae, 2. ab assecuratione habita, quod non moreretur ipse David 3. ab idea quod filius in innocentia mortuus, salvus esset evasurus. At nihil Deiparae Virginitatis dolorem temperare potuit, ob Simeonis vaticinium.

Similiter et Saul, cum impie per Pytho- nissam suscitasset Samuelem iam mortuum, et ab eo sciscitasset quid sibi adventurum esset in praesenti contra Philistinum, Samuel respondit (1. Reg. cap. 28 v. 15): *Faciet tibi Dominus sicut locutus est, et scindet regnum tuum de manu tua, et dabit illud proximo tuo David, et dabit etiam Israel tecum in manu Philistinum: cras autem tu et filii tui mecum eritis.* Hisce auditis, et habito nuncio imminentis mortis suae, et filiorum suorum, necnon profligationis et cladis exercitus sui, *statim Saul cecidit proteritus in terram: extimuerat enim verba Samuelis, et robur non erat in eo, quia non comederat panem tota die illa.* Scimus etiam ex historicis, quod aliquis, tantum ex sententia suae mortis audita, tam dolorosam expertus est imminentis mali apprehensionem, ut statim canulos habuerit erines. Praeterea in libro Danielis legitur de Baltasare, qui cum epularetur sacrilege, vidit contra candelabrum in superficie parietis digitos, quasi manus hominis scribentis: *Mane, Thecel, Phares, et cognovit advenisse finem regni et vitae suae, Tunc, ut ait saepe textus, facies regis commutata est, et cogitationes conturbabant eum, et compages renum eius solvebantur, et genua eius ad se invicem collidebantur* (Dan. 5. 6.). Si igitur reverentis viri, ob praevisionem malorum imminentium, ac praecipue mortis, tantum conturbati fuerunt, quid dicemus de beatissima Virgine, cui iustus Simeon praedixit, quae Filio suo obventura erant? Scio, quod nuper commemorati homines conturbati fuerunt pro malis instantibus sibi; Simeon autem non de Maria, sed de Iesu dixit, quod positus erat in ruinam et in resurrectionem multorum, et in signum, cui contradicere debebat. Verum quis ignorat Deiparam plus amasse suum filium Iesum, quam seipsam? Dum autem illius passio et mors praedicebatur, doloris gladius maternum cor pertransibat.

Patientissimus Iob dicebat (Iob. 17. 11.): *Cogitationes meae dissipatae sunt, torquentes cor meum. Eadem verba proferre potuisset*

beatissima Virgo post propheticum Simeonis sermonem. Una cogitatio dissipata fuit, et volavit ad proximum tempus persecutionis Herodis, quando ipsa salvare debebat filium, fugiendum in Aegyptum; et ex hac cogitatione cor suum maternum torquebatur: alia cogitatio dissipata fuit ad dispersionem duodennis Iesu in templo; haec cogitatio dissipata fuit ad labores vitae privatae; illa ad vitae publicae incommoda; una ad proditorem Iudaeae; alia accurrebat ad sanguineum sudorem in horto effundendum. Brevi: cogitationes eius huc illuc dissipatae sunt, torquentes cor illius. Dum ulnas suas iustus Simeon extendebat ad puerum, menti Deiparae occurrit tempus, in quo Iesus extendere debebat brachia ad Crucem: dum domi infantem rediit, illeque subegbat lapa purissimum ab uberibus virginis, ipsa considerabat, quod sanguis, quae in Filio suo subministrabat, ab illo effludi debebat in horto, in flagellatione, in coronatione, et in cruce; et a peccatoribus impie conculcandus erat. Et, ut omnia paucis perstringam, ex illo praescertim tempore, quo ex ore Simeonis prodixit illud vaticinium, nulla dies praeteriit, in qua sanctissima Mater dicere non poterit cum Regio Psaltes: *Defecit in dolore vita mea, et anni mei in gemitibus* (Ps. 30. 11) et: *Dolor meus in conspectu meo semper.* (Ps. 37. 18).

III.

Dolor Virginitatis ob Herodis persecutionem, et fugam in Aegyptum.

Surge et accipe puerum et matrem eius, et fuge in Aegyptum; futurum est enim, ut Herodes quaerat puerum, ad perdendum eum. Matth. 2. 13.

Admiranda est divina providentia, et eius arcana consilia humiliter adoranda. Potuisset Deus Angelum et coelo mittere, ut impium Herodem occideret, nec tantorum innocentium infantium a bimatu et infra, occisor existeret, neve sanctissima Iesu Christi familia tantis incommodis esset obnoxia; sed Angelus descendit quidem, verum non vadit in Hierusalem ad tollendum e medio impium tyrannum, sed in Nazareth, ad Ioseph virum Mariae, illicque subitam fugam in Aegyptum praecipit: *Surge et accipe puerum et matrem eius et fuge in Aegyptum; futurum est enim, ut Herodes quaerat puerum ad perdendum eum* (Matth. loc. cit.). Propheta Ieremias dicebat (cap. 12. v. 1.): *Iustus quidem tu es, Domine, si disputem tecum; veruntamen iusta loquar ad te: Quare via impiorum prosperratur?* Patientissimus Iob etiam dicebat (cap. 21. v. 7.): *Quare ergo impii vivunt, sublevari sunt, confortatique divitiis? non est virga Dei super illos? Sed paulo post subiungit: Ducunt in bonis dies suos, et in puncto ad inferiora descendunt* (ib. v. 13). — Iustus est Deus

et rectum iudicium eius. Ipse tolerat impios, aut ut corriganter, aut ut per illos boni exercentur (div. August. in Ps. 54 ad l. vers.). In casu autem nostro permisit Deus persecutionem ab Herode suscitatum contra puerum Iesum, quia per illam persecutionem Christus ipse multum mereri debebat; insuper quia effugere debebant eximiae virtutes Deiparae Virginis et divi Iosephi; et tandem quia ex illa resultare debebat triumphus divinae omnipotentiae, immanissimi tyranni consilium disperdens, et inter tot puerorum funera, puerum Iesum, quem solum Herodes exquirebat, immunem a clade servando.

Vix in patriam Nazareth ex Bethleem redierant Maria, Ioseph et puer Iesus (nam post purificationem in templo Hierosolymitano, reversi sunt in Galileam in civitatem suam Nazareth, ut inquit Evangelista Lucas cap. 2. v. 39); vix a labore longi itineris requiescere incipiebant, et ecce praecipitur eis ab Angelo subita fuga.

Huiusmodi Angelus apparuit in somnis Ioseph, dicens etc. Quare ad Iosephum dignitate inferiorum, dirigitur, non vero ad Deiparam Virginem? Scio hoc factum esse quia Ioseph, licet dignitate inferior, officio tamen erat maritus, adeoque caput familiae; non modo latet, Deum, absque necessitate, nunquam naturae ordinem invertire; et in naturali ordine ad virum, non ad mulierem spectat familiae directio, praesertim in rebus arduis. Verum, praeter adductam rationem, puto Deum ita disposuisse, ut benedicta Virgo plures virtutes heroicis exercere posset, et praecipue coecam et promptam obedientiam, necnon fidem, per quam quamvis visio Angeli contingerat non sibi, sed eius castissimo Sponso, tamen ipsa credidit et obsecundavit.

Amor patriae solet esse omnibus dulcis. Abraham dixit Deus (Genes. 12. 1.): *Egrede- re de terra tua, et de cognatione tua, et de domo patris tui, et veni in terram, quam monstrabo tibi.* Notandum autem est, Abraham antea domicilium habuisse in Ur Chaldaeorum, ubi multas calamitates et afflictiones passus fuerat a Chaldaeis, eo quod noluit idololatriae peccato se inquinare (S. August. lib. 16. de Civit. Dei 13 etc.). Ad haec terra, ad quam vocabatur, ipsi erat a Deo promissa, et in illa poterant sperari multa bona. Nilominus, opus fuit divino praecepto, ut sanctus ille Patriarcha egrederetur de sua patria, et Deus ipsum allicit promissionibus quamplurimis: *Faciamque te in gentem magnam, et benedicam tibi, et magnificabo nomen tuum, crisque benedictus. Benedicam benedictibus tibi, et maledicam maledicentibus tibi, atque in te benedicentur universae cognationes terrae* (ib. vers. 2. et 3). Abraham autem, quando migravit de sua patria, septuaginta quinque annorum erat (ib. v. 4), et secum omnia sua ducere potuit: *Tulit Sarai uxorem suam, et Lot filium fratris sui, universaque substantiam, quam possederant, et animas quos fecerant in Haran* (ib. v. 5). Hisce non obstantibus, commendatur ab omnibus, et ad coelum usque attollitur Abraham

obedientia, et sacrificium quod obtulit e patria migrando. Quid autem dicemus de beatissima Virgine? Haec iubetur relinquere Nazareth, suam patriam, in qua, quamvis pauper et abscondita viveret, tamen credendum est habuisse aliquid vitae commodum, necnon parentes. Abraham vir erat, idemque indolis fortioris; erat senex, ideoque rerum mundi habebat experientiam; Maria autem, licet iam facta esset Mater, Spiritus Sancti victu, tamen adhuc adolescentula erat, et fortasse vix tertium vitae lostrum attingebat. Ille exagitationis, vexatusque fuerat in sua patria, quia patrare noluit idololatriae crimen; eique promissa fuit terra Chanaan, in qua verum Deum posset adorare. Contra beatissima Virgo in Nazareth poterat libere verum Deum adorare, et peregre debebat in Aegyptum, terram idololatriam, in qua falsa numina colebantur. Denique Abraham profectus fuit ex Chaldaea cum omnibus suis substantiis; Maria vero secum ducebat Iesum, qui ob infantilem suam conditionem multa cura indigebat; nihilque secum ducebat, quo itineris incommoda et pericula levare posset, cum vitam admodum pauperem duceret. Quis ergo non admirabitur Deiparae Virginis eximiam virtutem, et dolorem, quem pati debuit patriam relinquendo? Scimus etiam populum Israeliticum in Aegyptum commorantem, durissimisque laboribus a Pharaone mancipatum, non sine magna difficultate a Moysse ex illo servituti loco e ductum, licet et magnifica terra promissa fuerit, quae lac et mel fucbat. Adeo autem difficultur ex Aegypto populus Israel egressus fuit, ut saepe saepius, per summam ingratitude, poenituerit suae migrationis. Denique ex secundo libro Regum colligimus (cap. 19. v. 33), quod David rex, ut suum gratum animum ostenderet Berezalai, qui ipsi alimentum praebuerat, dum moraretur in castris, invitavit illum, ut secum descenderet: *Dixitque rex ad Berezalai: veni mecum, ut requiescas securus mecum in Ierusalem.* At Berezalai praetulit amorem suae patriae commodis, quae habere poterat in urbe magnifica, et in domo regia, responditque David: *Obsecro, ut revertar servus tuus, et moriar in civitate mea, et sepeliar iuxta sepulchrum patris mei et matris meae* (ib. v. 37). Patet igitur ex adductis exemplis, et ex centenis aliis quae afferre possemus, quantum amor patriae potens sit, adeoque quantum dolorem experiri debuit beatissima Virgo dum terram suam natalem derelinquere debuit, et in Aegyptum migrare.

Multis etiam afflictionibus cor Deiparae anxiatum esse debuit ob itineris incommoda et pericula. Scio alia etiam itinera ipsam aggressam iam antea fuisse. Vix vix acceptaret nuncium divinae maternitatis, perrexit in montana Galileae ad visitandum Elisabeth; deinde aliam peregrinationem suscipere coacta est, et Bethleem se confere debuit, ut Caesaris edicto obediret. Verum, praeterquam quod haec duo praecedentia itinera breviora fuerunt, respectu viae, quae percurri debebat a Nazareth in Aegyptum: praeter-

quam quod in prima et altera vice benedicta Virgo non debuit egredi in medio populi Israelitici, qui veram religionem profitebatur; et contra cum Aegyptum petiit, commorari debuit in medio nationis pravae, et idolis addictae; illud in dubium verti nequit, quod quanto peregrinationem suscepit ad montana Galileae, certa erat, quod comiter et grantanter exciperetur a piissimis suis cognatis; et quando in Bethleem se contulit, probabiliter multos alios suos concives socios habuit suae peregrinationis, et certa erat se brevi Nazareth reversuram. Nunc autem contra nigro nimis colore fatutum suae menti observabatur, eo magis, quod secum ducebat tenerimum infantem Iesum.

Interea, statim ac Angelus in somnis Iosephum monuit de Herodis persecutione, illico sanctissima illa familia fugam arripuit. Non sunt duo immorati in paranda stipullectili, non operantur iumenta, non impleverunt sarcinas, non dixerunt vale cognatis et amicis, sed, dum nox adhuc tenebras longe lateque distendebat, pauperes, ac bonis cum nihil terrenis destituti, iter arripuerunt.

Quaerunt Sacrae Scriptorum interpretes utrum terra, aut mari in Aegyptum migraverit Deipara cum Filio et divo Iosepho (qui citationes velut auctorum circa praesentem quaestionem, aliasque sequentes, consulat a Lapide, Galmet sup. cap. 2. Matth. vel etiam Carliagen. lib. 9. hom. 9.). Certum est, civitatem Nazareth non longe distare a mari, et multo breviori ac faciliore modo sacram familiam potuisse peregre in Aegyptum via maritima, quam via terrestri. Re quidem vera, via terrestris de Iudaea in Aegyptum, a civitate Gaza, quae pertinet ad terram Chanaan, usque ad civitatem Cairam in Aegypto, est, et erat quasi tota deserta. Quamvis autem haec via terrestris esset longior, nec periculis innumeris careret, tamen communiter et sanior pars doctorum (vid. Abulens. in cap. 2. Matth.) tenet, quod electa fuerit a sanctissimis coniugibus, quia probabiliter existimarent, graviore esse difficultate viae maritimae, praesertim ob necessitatem expectandi in portu opportunitatem alicuius navis illuc profecturae, ob tempestatum probabilitatem in hiemali tempore etc.

Praeterea consideranda sunt latronum pericula, quibus in peregrinatione subiecta fuit excelsa lesti familia; estque pia quaedam traditio, quod bonus latro, qui in cruce Paradisi promissionem a Christo moriente promeruit, vitam Iesu salvavit, dum infans ducebatur in Aegyptum, illum redimendo e manu suorum sociorum latronum, qui pecuniam exigebant, quam Ioseph et Maria, ob suam paupertatem, dare nequibant. Sileo etiam defectum cibi, potus, et hospitii; silentio praetereo longitudinem et difficultatem viae, magna ex parte saxosae et incultae. Heu! quo doloris gladio sauciatus fuit amantissimum et dulcissimum cor benedictae Virginis!

Circa locum, in quo sanctissima familia commorata fuit in terra Aegypti, non una est opinio. S. Anselmus, S. Thomas, S. B. na

CORPOLA de it. P. M. V.

ventura, Hugo Cardinalis, et Abulensis putant, Deiparam in civitate Heliopolis habitasse. Alii auctores in diversas abeunt sententias; verum maior illorum pars consentit, quod si non in dicta civitate, saltem in locis illi adiacentibus puer Iesus cum Matre et putativo suo Patre domicilium fixit.

Alia quaestio insurgit circa tempus mansionis in memorato exilio. Divus Epiphanius censet, biennio post Christi nativitatem Herodem obiisse, et illico Iesum reductum fuisse in terram Israel. Alii auctores ad tres annos extendunt exilii tempus, alii ad quinque, ad sex; et non desunt qui usque ad novem annos protrahant. Inter tantas opinionum varietates hoc pro certo habendum est, quod non brevis fuit illa mora, quodque Iesus, Maria, et Ioseph in Aegypto commorati sunt usque ad obitum Herodis; inquit enim Evangelista Matthaeus (cap. 2. 19): *Defuncto autem Herode, ecce Angelus Domini apparuit in somnis Ioseph in Aegypto, dicens: Surge, et accipe puerum et matrem eius, et vade in terram Israel, defuncti sunt enim, qui querebant animam pueri.* Quis autem non videt mirabilem patientiam et longanimitatem exemplum praestitum a Deipara Virgine in illa non brevi mansione? Ipsa Filium suum secum habebat, Deum verum, qui ad salvandas omnes gentes venerat, et cui soli debetur honor et gloria; et interim propriis oculis videbat Aegypti populum idolis thura et sacrificia offerre. Acerbissimus hic dolor cor Virginis transverberabat mirum in modum. *Noctes laboriosas* (Iob. c. 7. v. 3) ipsa numeravit, et *pane lacrymarum* (Ps. 79. v. 6) cibavit se.

O admirabili divina providentia! Olim Pharaon in Aegypto, timens Hebraeos crescentes, lege adegit obstetrices, ut adventante partus tempore mulierum Hebraearum, occiderent masculos. Deinde, quoniam obstetrices implendo se ab hoc impio praecepto implendo subtraxerunt, praecipit, quod *quidquid masculi sexus natum fuerit, in flumine proiceretur* (Exod. cap. 1). Tamen ex huiusmodi morte, divina providentia, servatus fuit infans Moyses, qui primum a matre absconditus per aliquod tempus, deinde inclusus in fiscella scirpae, bitumine ac pice linctus, expositus fuit in caecio ripae fluminis (Exo. cap. 2. v. 3); et nunc Herodes, timens natum Regem Iudaeorum, de quo a Magis audierat, iubet occidi omnes pueros, qui erant in Bethleem et in omnibus finibus eius, a bimatu et infra (Matth. 2. 16); et tamen ex huiusmodi morte, divina providentia, et prodigiöse servatur unicus ille puer, quem impius tyrannus timebat, a Virgine matre sua in eodem Aegypto absconditus, ubi iussu Pharaonis alia innocentium exterminatio locum habuit.

Sic etiam ex libro secundo Paralipomenon colligimus (cap. 22. v. 11), quod *Isabeth filia regis tulit Ios filium Ocoziae, et furatit est eum de medio filiorum regis, eum interfecerant, absconditque eum* ..... Fuit ergo absconditus sex annis, quibus regnavit Athalia super terram. Ad rem autem S. Crysologus (hom.

151) inquit, quod quemadmodum Iosabetha filia regis abscondit Ios infantulum regium, ne ab Athalia impia femina semen omne regium extingueretur, ipsamque parvulum clam nutriendum curavit ad regni Israelitici spem; pari modo Deipara Virgo mundi totius salutem in uno parvulo postquam cernens, ad spem regni caelestis ipsum aeternitatis laudem, fuga nobis et latebris, conservavit.

Doluit igitur beatissima Virgo pluribus de causis: 1. quia exilium a patria adnumerat inter graviore tribulationes; nam quum Deus voluit enormi poena mulctare Cain, inquit illi: *Fugus et profugus eris super terram*: 2. doluit ob incommoda longi itineris in maxima paupertate suscepti; idque non tam pro se, quam pro tenero infante Filio suo, et pro castissimo suo Sponso: 3. doluit in mora plurium annorum, quam traxit in illa terra idolorum cultrice: 4. doluit ob innocentium peccatorum cladem, et ob matres illorum, quae inconsolabiliter plorabant.

Studeamus, ne et nos simus velut alteri Herodes, et per peccatum quaeramus puerum ad perdendum eum, sed potius ab exilio sanctissimae Iesu familiae gratiam mutuemus, quia huius vitae exilium patienter et absque culpa sustinere, et deinde ex exilio ad patriam pervenire possimus.

IV.

Dolor Virginis in dispersione duodennis pueri Iesu.

Pater tuus, et ego dolentes quaerebamus te. Luc. 2. v. 48.

Ex quo beatissima Virgo cum Filio, et castissimo suo Sponso Iosepho ex Aegypto rediit, habitavit in Nazareth, sicut scriptum est in Evangelio Matthaei (cap. 2. v. 23): *Et venit habitavit in civitate, quae vocatur Nazareth, ut impletur quod dictum est: Quoniam Nazaraeus vocabitur.* Ex illo loco, pro more Iudaeorum, sacra illa familia Ierusalem veniebat ad celebrandas ibidem solemnitates. Permitta erant Iudaeorum festa, nempe festum Sabbati, Paschatis, Pentecostes, festum thubarum, festum expiationis, festum tabernaculorum, festum coelus sive collectae, festum Noemiacae, festum encaniorum etc. (vid. a Lapid. in Levitic. cap. 23. v. 2.) Ex hoc colligi potest quantum stultit sint, qui do nimitate festorum apud Christianos querunt. Illarum solemnitatum praecipuae erant tres, scilicet 1. solemnitas Paschae Azymorum, quae celebratur die decimaquarta primi mensis Hebraeorum, nempe Nisan, qui respondet mensi Martii; et instituta erat in memoriam exitus de Aegypto: 2. solemnitas Hebdomadarum, id est Pentecostes, in memoria legis a Deo Moysi datae: 3. tandem solemnitas tabernaculorum, quae dicebatur etiam

Scenopogiae. In hac solemnitate Hebraei tabernacula ferebant in locis templo adiacentibus, et in illis habitabant per septem dies, in memoriam protectionis divinae, qua Deus eos peregrinantes in deserto, et habitantes per 40 annos in tabernaculis, cumulavit.

Nunc inquirendum est, in quam ex dictis tribus principalioribus solemnitatibus locum habuerit dispersio duodennis pueri Iesu. Certum est ex Evan. alio, hoc evenisse in solemnitate Paschae, nam inquit divus Lucas (cap. 2. v. 41): *Et ibant parentes eius per omnes annos in Ierusalem in die solenni Paschae.* Duplici de causa ad templum convenire debebant Iudaei, scilicet 1. ad adorandum Deum publice, 2. ad offerendas oblationes.

Ad memoratas solemnitates mulieres non obligabantur ex praeecepto; Christus autem Dominus ad eas non erat adstrictus, quia legi superior, quamvis ex divino praeecepto filii ad id tenerentur, ut patet ex Exodo (cap. 23. v. 17): *Ter in anno apparebit omne masculinum tuum coram Domino Deo tuo*; et ex Deuteronomio (cap. 16 v. 16): *Tribus vicibus per annum apparebit omne masculinum tuum in conspectu Domini Dei tui, in loco quem elegerit.* Nihilominus certum est ex super allegato Evangelii textu, quod saltem ad primum ex dictis solemnioribus festis, nempe Paschae azymorum, Deipara singulis annis consueverit cum suo Sponso Iosepho, se Ierosolymis conferre. Maxime enim decens erat, ut beata Virgo, quae in omni genere virtutum erat heroica et eminentissima, religionis quoque foret quammaxime studiosa, et ad celebranda festa diligenter conveniret.

An Christus antequam annum duodecimum suae aetatis attingeret, ad solemnitates cum Deipara et cum divo Iosepho accesserit, non est certum: verum existimandum est, quod infantia expleta et pueritia inchoata, quando iter a Nazareth in Ierusalem Iesus perficere poterat, ipse ad solemnitates templi, una cum suis parentibus, se contulerit. Hoc autem pro certo habendum est, quod anno duodecimo suae aetatis ad festum Paschae azymorum venerit.

Impletis religiosi functionibus, Maria et Ioseph, cum redirent, remansit puer Iesus in Ierusalem, et non cognoverat parentes eius (Luc. loc. cit.). Quomodo haec dispersio locum habere potuerit, litigant interpretes Evangeliorum. Chrysostomus Lusitanus (tom. 2. de verb. Dom.) refert opinionem quorundam, qui tenent, quod, cum in templo separatae essent feminae a viris, liceretque parvulis filiis patribus, vel matribus adhaerere, eadem potuit puer Iesus ab illis discedere, in eodem templo manens, quia unusquisque parentum, cum esse apud alterum prudenter existimare poterat. Haec sententia iure merito exploditur. Altera sententia est ven. Badae, qui (in cap. 2. Luc.) assertit, Israelitas et festo redeuntis solere incedere in choris distinctis, scilicet seorsim viros, et seorsim mulieres; pueros vero pro libito solere vel patrem comitari, vel matrem. Haec etiam sententia improbat a Card. Toledo et a Mal-

donato, quia ex Evangelio constat, parentes simul existimasse, illum esse in comitata. Baradius (in cap. 2. Luc.) cum aliis tenet, ante templum esse atrium distinctum cum suis porticibus pro viris, aliumque pro mulieribus. Cum autem diversimode a diversis haec dispersio explicetur, quisquis liber erit illi adhaerere, quae magis consona rationi et textui evangelico videtur: nos, praeteritis iis, quae ad conditionem potius spectant, ad dolorem, quem Virgo ex Filii dispersione sensit, gradum facimus, illudque solum dicimus, quod quemadmodum antiquus Ioseph, filius Iacob, cum sexdecim esset annorum, ex patris mandato et amore fratrum, ivit ad hos quaerendos; sic Christus, cum duodecim esset annorum, ex mandato aeterni sui Patris, ivit in templo ad quaerendos suos fratres, et matrem deseruit.

Commensurari huiusmodi dolor certe nequit. Ponderari opus esset amor matris erga filium, et talis matris erga talem filium, ut argui posset dolor pro eiusdem amissione.

1. Cogitationes aliquot affligere mirum in modum cor benedictae Virginis potuerunt. Timotheus presbyter Ierosolymitanus (orat. de prophet. Simeon.) existimat, hanc cogitationem in mente Deiparae irrepisse: Numquid filius meus mortuus est? Verum huiusmodi cogitatio locum habere non potuit, nam sanctissima Virgo Scripturas probe noscebat, et cum esset plena sapientiae, sciebat Christum in cruce in virili aetate moriturum. Origenes (hom. 19) putat Deiparam cogitare potuisse, quod suus Filius flagitiis et criminibus Hebraeorum irritatus, reversus esset ad coelum. Haec etiam sententia parum verisimilis existimanda est. Sunt qui docent, Beatissimam Virginem potuisse cogitare, quod ex defectu saae diligentiae Christus dispersus fuerit. Aliis adfirmare placet, sanctissimam Deiparentem dubitare potuisse, si forsam decrevisset Iesus solitariam vitam agere, et ideoque a suo consortio segregatus esset. Quidquid autem sit de variis huiusmodi cogitationibus, certum est duplicem hanc cogitationem in Virginis mentem venisse. 1. Probabiliter Iesum inter ignotas personas degentem, multis incommodis, et penuriae reum ad victum necessariarum laborare: 2. ipsam non habere secum Filium, quem tam ardentem amabat, et incertam esse de diuturnitate, aut brevitate absentiae eiusdem. Cogitare debuit amantissima Mater, quomodo Iesus refeceret, qui victum ei subministraret, num apud aliquem somnum capere posset. Sciebat equidem, Iesum esse Deum, et vel abstinere posse a cibo, quemadmodum postea fecit, per quadraginta dies ieiunando, vel Angelorum ministerio cibari posse, sicut in deserto ei contigit. Sciebat etiam Filium tantae sapientiae, venustate et gratia praeditum esse, ut probabiliter doctores templi, alique Iudei illum audientes, ad propriam mensam invitare potuerint. Forsam etiam ad pauperum hospitium divertere poterat, vel victum ostiatim quaeritare. Quomodo, tamque autem

res se habeat, certum est, hisce cogitationibus Deiparae mentem mirum in modum anxiatam fuisse.

II. Nunc ad gravitatem doloris, quo Virginis cor fuit transverberatum, gradum faciamus. Ex cogitationibus tristibus, quae menti obversantur, sequitur cruciatus et dolor, qui in corde sentitur. Non desunt, qui adfirmant, praecise de hoc dolore locutum fuisse Simonem, nempe de dispersione duodennis Iesu, cum dixit: *Tuam ipsius animam pertransiit gladius* (Luc. cap. 2.) — Tempus determinatum assignari non potest, quo primum B. Virgo agnovit, puerum Iesum ab ea discessisse. Sacer textus sic loquitur (Luc. loc. cit.): *Venerunt iter diei... et requierant eum inter cognatos et notos.* Videtur itaque quod noctis tempore adventante, quando sacra familia ad hospitium divertere debebat, tunc primum de absentia Pueri sanctissima Virgo certa facta fuit. Ingenti dolore tunc affecta, in verba Ruben prorumpere debuit, quando Ioseph, sexdecim annorum, ad ci-sternam, ubi illum putabat esse, non invenit (Genes. 37 30): *Puer non comparet, et ego quo ibo?*

— I. Dolor hic derivabat ex conditione matris et talis matris. Urbs ipsa, ferax animalis, si catuli ei rapturum, saevit: vacca etiam, abstracto vitulo, praec dolore mugit: columba, ablato illi pullo, gembunda querulis vocibus clamat: tandem, ne in longum abeam, ovis, perditto agno quem peperit, et non invento, non solum per vata cursitat, sed per gembundos balatus viratrum agnum ipsum undique ellagitare. Si igitur in ipsis irrationabilibus animalibus tantum potest materis amor, quid dicemus de dolore sanctissimae Virginis ob Filium amissum?

Ad haec, si Heva, propter paradysum terrestrem amissum, summo dolore affecta fuit; quo, quae dolore afflicti debuit dulcissima Virgo cum suo sponso Iosepho, cum se agnovissent puero iam privatos, qui eis vere erat paradysus voluptatis? — De matre Sisarae legitur, quod oppresso animo erat propter dilationem adventus filii sui, et per fenestras aspiciens si forte adventasset, quamvis prosperis eventibus illum frui cogitaret, tamen dolenter exclamabat (Iud. s. 30): *Forsitan nunc dividit spatia, et pulcherrima feminarum eligitur eis.* — Denique de Anna matre Iunioris Tobiae scimus, quod cum filius nondum domi ex itinere redierat, per caecum munitum condescendebat, ut si cum eminus ventum cerneret, marito nuntiaret; quem tamen, cum nuda non videret, querebunda exclamabat (Tob. cap. 10): *Heu, heu me, fili mi ut quid te misimus peregrinari, lumen oculorum nostrorum, baculum sanctitatis nostrae?* At maior certe, immensaque esse debuit amaritudo et angustia, quam amantissima Deipara cum suo Sponso sensit ob Iesu duodennis amissionem. Haec autem amaritudo non una die perduravit, sed altera etiam, et tertia die. Huc, illuc, per diversa hospitia, per domos, per vias campestris, et per vias civitatis, eundo centies in Ierusalem, et centies

vitae terminum, a quacumque noxa, non ex-
clusa originali: 3. *honorificata* fuit, cum do-
nis et charismatibus divinis superabundanter
et superelluenter repleta fuit: 4. *honorifica-
ta* fuit, cum suis filius Iesus, licet Deus es-
set aequalis Patri, tamen in feris degen-
s, subditus ei esse voluit, illique se subiecit:
5. tandem post suam dulcissimam mortem
fuit etiam *mater honorificata* in coelis, cum
Iesus (Christus illam collocavit in excelssi-
mo throno a dextris suis. Typum autem hu-
iusmodi honorificationis habemus in Salomo-
ne, qui simili modo honoravit Bethsabae
suam matrem (3 Reg. 2. 19); *Surrexit rex
in occursum eius, adoravitque eam, et sedit
super thronum eum: positusque est thronus
matri regis, quae sedit ad dexteram eius.* Qua-
propter iure optimo S. Hieronimus (serm. 1.
de assumpt.) et S. Bonaventura (in Psalter.
Virg.) Deiparam *Materem honorificatam* nuncupant.

Interea, postquam Dominus Iesus ultima
vice et domo abiit, ubi cum Deipara moratus
fuerat, haec dolore transfixa, lacrymisque per-
fusa, contemplantioni et orationi se dedit, et
omnia singillatim praevidit, quae brevi Filio
suo, et sibi contingere debebant: *Plorans plora-
vit in nocte, et lacrymae eius in maxillis eius*
(Thren. 1. 2.) - *Deduc quasi torrentem lacrymas,
per diem et noctem non des requiem tibi, neque
tacent pupilla oculi tui* (Thren. 2. 18). Stude-
amus nunquam a Deo per peccatum dividi,
et interim utrique, et Filio et Matri, ex corde
compatiatur, summisque grates illis rependa-
mus, quod tantis lacrymis et tanto dolore pro
nobis auspiciati sint passionem.

VI.

*Dolor Virginis in occursum Filii baiulantis
Crucem*

*Et baiulans sibi crucem exivit in eum, qui
dicitur Colceariae locus.*

Io. 19. 17.

In libro Ecclesiastici (cap. 15. v. 2) haec
verba leguntur: *Oviabit illi quasi mater
honorificata, et quasi mulier a virginitate.* Scio
heic loqui de Sapientia, quae obviam procedit
honorificanti et colenti se, illumque mirabili
promptitudine et celeritate quaerit. Honor
acceptus excitat gratitudinem amoris; anima
autem, eo ipso quod sapientiae studet, quod-
que illam colit et honorat, meretur quod sapien-
tiae vicissim, gratitudine amoris, occurrat sibi,
suo cultori.

Huius nodi tamen verba accommodari posse
Deiparae Virgini, citra dubium est. Ipsa est
Christi Mater, et vera mater, quia de sua
substantia dedit aeterni Patris Verbo, ut in
eius utero humanam carnem assumeret. Imo
Maria respecta Christi est plusquam Mater,
quia, non sicut reliquae matres, quae huma-
no more filios procreant, sed virtute Spiritus
Sancti, et absque ulla opera viri illum
generavit. Ipsa insuper est *mulier a virginitate*,
de qua in supradicto textu Siracides loquitur;
mulier, inquam, scilicet mater: mulier,
cui Iesus in cruce pendens dixit: *Mater
ecce filius tuus* (Io. 19. 26). Fuit autem *mulier
a virginitate*, et in virginitate, quia salva
et integra ei fuerunt sua lilia. Huiusmodi Vir-
go et Mater honorificata semper fuit a di-
vino suo filio Christo Iesu: 1. *honorificata*
fuit quando ab aeterno praedestinata fuit ad
divinam maternitatem, quae dignitas, iust
Deum, est summus honoris titulus, ex quo
Deipara super omnem dignitatem angelicam
et humanam elevatur: 2. *honorificata* fuit,
cum singulari privilegio immunitis fuit, a primo
suae conceptionis instanti ad ultimum

terminum, a quacumque noxa, non ex-
clusa originali: 3. *honorificata* fuit, cum do-
nis et charismatibus divinis superabundanter
et superelluenter repleta fuit: 4. *honorifica-
ta* fuit, cum suis filius Iesus, licet Deus es-
set aequalis Patri, tamen in feris degen-
s, subditus ei esse voluit, illique se subiecit:
5. tandem post suam dulcissimam mortem
fuit etiam *mater honorificata* in coelis, cum
Iesus (Christus illam collocavit in excelssi-
mo throno a dextris suis. Typum autem hu-
iusmodi honorificationis habemus in Salomo-
ne, qui simili modo honoravit Bethsabae
suam matrem (3 Reg. 2. 19); *Surrexit rex
in occursum eius, adoravitque eam, et sedit
super thronum eum: positusque est thronus
matri regis, quae sedit ad dexteram eius.* Qua-
propter iure optimo S. Hieronimus (serm. 1.
de assumpt.) et S. Bonaventura (in Psalter.
Virg.) Deiparam *Materem honorificatam* nuncupant.

Si igitur Deipara Virgo fuit *Mater hono-
rificata* a Filio suo, quantum amor amore
compensatur, conveniens erat, quod vicissim
ipsa obviaret illi. Quando autem amantissi-
ma mater occurrere et obviare debet filio suo?
Profecto non tam in gaudiis, sed potius tem-
pore tribulationis. Si autem Ecclesiae Patres
et Sacrarum Scripturarum interpretes dicunt,
sanctissimam Virginem occurrere et obviare
filii suis adoptivis, nempe hominibus, qui
eam colunt; inquit enim doctissimus a Lapi-
de (sup. Eccl. c. 15 v. 2) *To oviabit opti-
time convenit Beatae Virgini, quia ipsa in-
numeris velut alis misericordiae circumdata,
illuc adeolat, ut miseris optuletur; quomodo
non debuisset obviare Filio suo dulcissimo
Iesu Christo, a quo maxime honorificata fue-
rat, in tempore maximae suae tribulationis,
scilicet in sua passione et morte?*

Videamus nunc quando Deipara Virgo ob-
viavit Filio. Quod ipsa adstiterit iuxta Cru-
cem Filio suo morienti, certum est de fide;
legimus enim apud Ioannem (19. 25): *Stabat
autem iuxta Crucem Iesu Mater eius:* quo au-
tem tempore passionis illuc advenerit, diversi
diversa sentiunt. Simeon Metaphrastes (orat.
de Deip.) Guericus Abbas (serm. 4 de Assump-
t.), aliique non pauci dicunt, quod beatis-
sima Virgo fuit comes perpetua Christi,
nec ab eius consortio divulsa toto tempore
praedicationis. Si egi-
m aliae mulieres Chris-
tam in via publica secutae sunt, cur non
Mater eius, quae plus omnium avida erat
audiendi verba sua, illaque custoditach
confrens in corde suo? Insuper, licet aliqui ali-
quod sentiant, tamen permulti doctores asse-
runt, Deiparam praesentem fuisse ultimae can-
nae, et saltem per Sanctam Petrum, epul o Eu-
charistico, una cum aliis piis feminis, psalam.
Ita Metaphrastes (orat. de vit. et dormit.
S. Mar.), Didacus de la Vega (in serm. fer.
6. mai. heb.), Barradius (tom. 4. cap. 17),
Christopherus Vega (in theol. q. 11. aa. num.
1477), et plures alii citati a Drexelio (tom.
2. fol. 853). Re quidem vera, iuxta Evange-
lium, Deipara die inseparati stetit iuxta Cru-
cem. Debit ergo ex Eucharistiae perceptio-

ne robur accipere, ut ad hanc supremam lu-
ctam corde transiio quidem, sed firmo
praesens esse posset. Insuper si tempore a-
goniae et mortis Iesu, quemadmodum nuper
diximus, iuxta Crucem stetit, dicendum est,
quod praecedenti die iam Hierosolymis de-
gebat: si autem ibi erat, absoutum est ad-
firmare quod non celebraverit Pascha extre-
ma vice cum Filio suo Iesu. Quis vero cogi-
tabit, Christum Eucharistico cibo aluisse
discipulos suos, non excepto ipso Iuda, et
illa potissima consolatio privasse dilectis-
simam Matrem suam? Quidquid autem sit de
haec quaestione, rursus dicimus, indubium ex
Evangelio esse, quod Virgo Deipara cruci ad-
stiterit. Sed quomodo, et quando illuc adve-
nit? De hoc nihil certi statui potest.

Ab Angelo fuisse monitam si putat, qui
Hierosolyma absentem fuisse aiunt Virginem,
quae propterea Christo cruci affixo non ad-
fuisse, si ab Angelo ea de re monita non
fuisse (vide I. C. Trombelli, SS. Mariae vi-
ta et gesta, diss. 37). Aliis haec opinio non ar-
det, et revelationibus imixti, putant Deiparam
a Ioanne monitam de Christi captura in hor-
to, statim ad tribunalia convolasse, ibique praesentem
fuisse flagellationi, coronationi, et omni-
bus aliis eius passionibus. Sunt qui cen-
sunt, benedictam Virginem inter illas filias Hie-
rusalem reperiri, ad quas Iesus baiulans cruce-
m conversus ait (Luc. 23. 28): *Filiae Hie-
rusalem, nolite flere super me, sed super vos
ipsas flete.* Nuper laudatus I. C. Trombelli
(loc. cit.) inquit: *Si beatissima Virgo a quo-
piam discipulorum accepit, a Ioanne accepisse
similimum veri est: caeteris enim discipulis
dispersis, ipse cum Virgine et Magdalena cruci
adstare non timuit.* Quamobrem si ipse cum
reliquis primo fugit, vel ideo fugit, ut sta-
tim nuntiaret Virgini, vel timore subito cor-
ruptus est quidem, sed tamen postea resi-
pit, et admonita Virgine, Iesum ad tri-
bunalia secutus est (vide Calmet in Io. 18. 25).

Nihil certi, uti nuper diximus, statui po-
test circa modum, quo Deipara monita fuit
de Christi comprehensione, et circa tempus,
quo ad eum venit. Verum, si in hac tanta
opinionum varietate aliquid dici potest, nos
prae oculis habendam dicimus Ecclesiae li-
turgiam, quae post tertium responsorium pri-
mi nocturni festi dolorum B. M. V. quod in
dominica tertia Septembris celebratur, in quo
responsorio de dolore Virginis loquitur quan-
do in Aegyptum migrare debuit, ad quartum
responsorium, scilicet ad illum, qui sequitur
primam lectionem secundi nocturni, sermo-
nem facit de filiabus Hierusalem, quae plau-
gebant et sequebantur Iesum crucem baiu-
lantem. Ex hoc igitur videtur, quod circa
illud tempus Deipara obviam ierit Filio suo.
Exercitium etiam, quod nuncupatur *Via Cru-
cis*, quoque ab Ecclesia innumeris indulgen-
tiis locupletatum est, huic opinioni favere
videtur; nam in eo, ad quartam stationem,
postquam Iesus primo ceciderat in itinere ad
Calvariae montem, ad memoriam revocatur
obviam Sanctissimae Deiparentis Filio suo
crucem ferenti.

Hic praebatis, inspicimus nunc, a quo
dolore benedicta Virgo transverberata esse
debit, cum primum Filium suum vidit in
tam miseranda conditione. De Sephora legi-
mus (Exod. 4. 26), quod Moysi sponso suo
dixit: *Sponsus sanguinum tu mihi es. Et di-
misit eum postquam dixerat; Sponsus sangui-
num tu mihi es.* Potiori iure dolentissima
Virgo, cum vidit Iesum vestigia sanguinis
undique in via Calvariae relinquentem, dice-
re potuit: *Filius sanguinum, et etiam Spon-
sus sanguinum tu mihi es; Ipsa vero tunc
non dimisit Iesum, quemadmodum Sephora
fecit cum Moysa ad montem ascendente, sed
illum sequuta fuit, eiusque Crucem adstitit.*

Heu! Patriarchae Iacob, in itinere, obviam
exierunt duo Angelorum agmina, ut illum
tarentur (Genes. 32. 1). Nunc, non duo An-
gelorum agmina, sed ipsa Angelorum omnium
Regina occurrit patienti Filio suo; sed illum
tutari et defendere e manibus inimicorum
non potest.

Legimus etiam in libro Genesis (46. 29),
quod cum senex Patriarcha Iacob occurrit
Ioseph filio suo in Gessen, *videns eum irruit
super collum eius, et inter amplexus flectit.*
*Dixitque pater ad Ioseph: iam latius moriar,
quia vidi faciem tuam, et superstitem te re-
lingo.* Utinam et dolentissima Virgo posset
irruere super collum Iesu filii sui! Sed
collam illud est curvum, quantum factus est
principatus super humerum eius (Is. 9. 6).
Ipsa Iesum amplexari nequit; nec Iesus il-
lam; nec illa Filio dicere potest: *Iam laeta
moriar, quia vidi faciem tuam, et supersti-
tem te relinquo.*

Tandem ex libro Tobiae colligimus (cap.
11. v. 9), quod adventante iuvene filio suo,
*praevenit canis, qui simul fuerat in via,
quasi nuntius adveniens, et constringens caecus
pater, occurrit obviam filio suo, et suscipiens
oculatus est eum cum uzura sua, et coepe-
runt ambo flere prae gaudio.* Sed nunc Iesus
non venit, uti iuventus Tobias a nuptiis, sed
vadit ad nuptias in thalamo Crucis exple-
das. Deipara autem occurrit quidem obviam
Filio, sed osculari ipsum non potest, quia fil-
ei a Iudaeis crudeliter interdictur; nec prae
gaudio, veluti Tobias genitores, afflicto debet,
sed potius nimietas et profunditas afflictionis,
lacrymarum effusione, et Filio et Matri, accu-
bunt tempore dolore non patitur.

Non me lateat, Abraham filium suum Isaac
ad montem ascendente, ut immolaretur,
comitasse; sed ex parte Isaac notandum est,
quod nondum sciebat se occidendam; nec ta-
lia iam passus fuerat tormenta, qualia Chri-
sto iam illata fuerant, cum ad Calvariae mon-
tem baiulans sibi crucem exivit: ex parte ve-
ro Abraham considerandum est, quod ipse vir
erat et pater, non mulier et mater, qualis
erat Deipara Virgo.

Celebre est in historiis Anglorum, quod
cum insignis illic magnus Cancellarius Tho-
mas Moro ad supplicium pro veritate et ius-
ticiae causa ducetur, filia eius Margari-
ta, quae patrem summopere diligebat, obviam
illi occurrit, cumque nomen patris proferre

voluisset, illico cecidit, et o vita excessit. - Si quis quaerat quomodo in acerbissimis doloribus, quae Virgo Deipara, patiente Iesu sustinuit, mortua non fuerit, hoc singulari Dei providentiae adscribendum esse respondeo, qui illam volebat cooperatricem, usque ad extremum, in opere redemptiois, ipsamque staretur matrem Iohannis et ceterorum fidelium, necnon Ecclesiae adiutricem et magistram, signanter in exordio suae fundationis.

Cum igitur Christus et Maria in itinere ad Calvariae montem se primum viderint, illud Psalmi impletum esse adfirmare possumus (Ps. 81. v. 16): *Misericordia et veritas obvenerunt sibi*; Veritas siquidem a Iesu repraesentabatur, et misericordia a Deipara, quae tunc praesertim miserum habebat cor.

Praeterea operae pretium est considerare dolorem, quem pati debuit benedicta Virgo in reliquo itinere, quod simul cum Filio perfecit. Commoveri debuerunt viscera eius, cum voluisset Crucem vel sola, vel saltem cum Iesu ferre, idque illi interdiceretur: affligi debuit summopere quando praeco clamabat, graviusque facinorum reum omnibus nunciabat illum, qui peccatum non fecit, et erat sanctus, innocens impollutus et segregatus a peccatoribus. Quid pati non debuit, cum populum debaechantem et prae gaudio gesticentem ob Filii sui mortem videbat? Quid, cum lictores spectabat, qui et clavos, et malleos, et scalas, et reliqua instrumenta ad supplicium Christi opportuna deferebant?

Interea si Christus, veluti Sponsus ad cruce processit, sique viri et mulieres olim, cum taedis flammiferis et pronubis sponsis obviant, etiam nos cum Deipara Virgine obviamus Christo ad sponsalia Crucis procedentem, illamque per compassionem et cordis contritionem comitemur, ut aliquando cum angelis et sanctis procedere possimus obviam eidem Christo in aera, et sic semper cum Domino erimus (1. ad Thessalonic. 4. 16).

VII.

Dolor Virginis in Christi filii sui crucifixione

*Suabat iuxta crucem Iesu Mater eius
Io. 19. 17.*

Quis dabit capiti meo aquam, et oculis meis fontem lacrymarum (Hierem. 9. 1.), ut dolorem summum, quem dolentissima Virgo sub cruce Filii sui pertulit, ipsi, corde compacto compatiendo temperare aliquo modo possim? Quis autem intellectus capere sufficiet, vel quae lingua hominum aut Angelorum enarrare vaesumet huius doloris acerbitate? Tantus fuit profecto hic dolor, ut doctissimus Nicolaus Lyrensis (sup. 3 sentent) dicat, Beatissimam Virginem sustinuisse in passione Christi matris martyrium, quom alii Martyrum: quia dolor passionis oritur ex laesione carnis cum perceptio sensus, et redundat in ani-

ma; dolor vero compassionis oritur et incipit in anima, et redundat in sensum et carnem. Quanto igitur anima est potentior, et magis dominans super carnem, tanto maior est dolor, qui incipit in anima. Tanta autem passio fuit, et tam acerba supplicia in corde suo benedicta Virgo, ut nobilis laudator eius B. Amaedens (hom. 8. de Virg. Mar.) aliter exprimi nescierit, quam his verbis: *Vixit seivam, vixit hominem, et passa est ultra humanitatem: torquebatur namque magis, quam si torquebatur ex se, quoniam incomparabiliter diligebat id, unde dolebat.* In eundem scopum colimat Arnoldus Abbas Bonevacensis, qui sic loquitur (de sept. verb. Dom.): *In tabernaculo illo duo videres altaria, aliud in pectore Mariae, aliud in corpore Christi; Christus carnem, Maria inmolabat animam.* Merito igitur dicitur Thomas (2. 2. quaest. 124 art. 4 ad 1.) asserit, beatam Virginem Martyrem fuisse, ob summos dolores Filii sui causa toleratos. Ino plus quam martyrem illam appellat S. Bernardus (serm. sup. *Stignum magi*), S. Ildephonsus (serm. 2. de Assumpt.), Sophronius (ap. div. Hieronym. tom. 4 epist. 10) etc. Et ratio est, quia si ipsa omnes Martyres collective superavit amore erga Deum, etiam superare debuit dolore, ipsi amori commensurato. Tandem, quia nimis longa haec procederet oratio, si omnes Sanctos Patres, pioque scriptores recensere vellemus de doloribus Virginis loquentes, coronis loco subiungimus tantum divi Bernardini Senensis magnifica verba. Ipse sic scribit (tom. 3 serm. 4 part. 2 pag. 299 edit. Venet. 1745): *Dolor Virginis erat in tantum, quod si ille dolor foret paritius inter omnes creaturas, eaderent mortuae.* Haec verba hyperbolica videntur; sed verissima sunt, quia si inexplicabilis est amor, quo Deipara prosequuta fuit Christum, inexplicabilis pariter est dolor, quem pati ipsa debuit in eius crudelissima crucifixione. Vere Deipara salutata fuit a Gabriele Archangelo *gratia plena*, sed nos eam salutare possumus doloribus superplenam. Dolores autem benedictae Virginis iuxta Crucem stantis ponderari possunt.

1. Propter ea quae vidit. Vidit 1.º ex parte Iudaeorum maximam crudelitatem. Ille immanis tragaedia; quae iussu Herodis locum habuit, quoque vivis admodum coloribus a divo Augustino describitur (serm. 1 de innoc.) typus videtur eorum, quae in crucifixione Christi evenerunt. Sinamus, ut ipsa Africanus Doctor loquatur. *Pugnabat, ille inquit, mater et carnifex: ille trahat, ille tenebat. Ad carnificem mater clamabat: Quid separas a me quem genui ex me? uterum genui, non mansit ille, cum vixit, ubera mea frustra lacte contorquens. Cautè portavi, quem a te video manu crudeli iactari. Modo enim effuderant viscera mea, et tu elidis ad terram. Atia succlamabat mater, cum exactor lairo non compelleret simul occidi cum parvulo matrem. Ut quid me dimittis non me? S: culpa est, mea est: si non est crimina, iunge mortem, et libera matrem. Misceretur lamentatio matrum, et ad caelum transibat oblatio par-*

tulorum. Cum igitur Deipara mater innocentissimi Iesu vidit tyrannos Iudaeos contra Filium suum aevientes, quamvis obsequentissima esset aeterni Patris voluntati, tamen trahita voce videbatur dicere carnificibus: Quid separatis a me, quem genui in utero meo virginali ex purissimo meo sanguine, ope Spiritus Sancti? Ego caute illum per novem menses portavi, speciosum forma prae filiis hominum, quem nunc a vobis cerno manu crudeli tractari et ad crucem affigi. Ergo ubera mea frustra ille lacte contorsit? Quare non compellit simul occidi cum Filio Matrem? Ille culpam non fecit: iunge ergo mortem, et matrem liberate. — Misceretur tacita lamentatio Deiparae, dum ad caelum transibat oblatio Crucifixi Iesu. = 2. Vidit insuper benedicta Virgo ex parte Christi patientis maximam charitatem. *Speciosus forma prae filiis hominum* (Ps. 44. v. 3.) adeo ex flagellatione, coronatione, crucifixione, ceterisque ludiis erat deformatus, ut Isaias dixerit (cap. 53. v. 2): *Non est ei species neque decus; vidimus eum et non erat aspectus.* Ut ignominiam dulcissimo Iesu augeter, ipsum inter duos facinorosos homines et latrones crucifigunt. — Illudabatur, subsannabatur, blasphemabatur a Iudaeis, a crucifixoribus, et ab ipsis praetereuntibus; et tamen, dum haec fiebant, ipse suorum inimicorum delictum attenuare et excusare satagebat, et pro eis veniam a Patre impetrabat. = 3. Vidit denique dolentissima Mater ex parte aeterni Patris maximam iustitiam, qui cum posset facillimo negotio, et unico suae voluntatis imperio Jesum e manibus impiorum eripere, tamen, ut servi redimerentur Filium suum tradidit, adeo ut ipse Filius exclamare cogatur (Math. 27. 46) *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?*

Haec Deipara Virgo oculis suis aspicebat. Videbat Filium, et ab illo videbatur; loqui volebat, sed dolor vocem intercludebat. Contemplabatur Iesu crucifixi vulnera, et ex illo aspectu cor suum dirissime vulnerabatur. Si enim in carne beatissimi Francisci, aliorumque Sanctorum, Christus, in amoris testimonium, sua stigmata etiam visibiliter impressit, renovavitque; utique etiam in amoris vehementissimi ostensionem efficeret debuit, ut Mater sua eadem sua vulnera corde animoque sentiret. — Sed dolores Virginis non solum ponderari possunt propter ea quae vidit, sed etiam.

2. Propter ea quae audivit. — Apud Isaiam (30. 4) legitur: *Dominus... erigit mane, mane erigit mihi aurem, ut audiam. Dominus Deus aperuit mihi aurem: ego autem non contradico, retrorsum non abii.* Haec verba, licet principaliter intelligi non debeant de Deipara, tamen potuerunt ab ea assumi dum ad pedes Crucis stetit. Quid autem audivit? — Audivit vituperationem multorum commorantium in circuito (Ps. 30 v. 14): audivit, inquam, 1. ab hominibus tot blasphemias, immensa convicia, innumerabiles irrisiones. Ad eius purissimas aures personabant columbae Pharisaeorum, Iudaeorum, militum, praetereuntium. Isti miracula cri-

minabantur, atque in diabolum auctorem referebant; illi de doctrina impie loquebantur; alii irridabant inferentibus mores; denique nemo non petulenter illi insultabat. Unus etiam ex latronibus cum Christo crucifixus conviciabatur ei, et dicebat (Luc. 23. 39): *Si tu es Christus salva teipsum et nos.* Si autem tam crudeliter blasphemabatur ille, qui in tam miseranda reperiebatur conditione, adeo ut a planta pedis usque ad verticem capitis non esset in eo sanitas (Is. cap. 1 v. 6), quis negabit, quod forte non defuerit aliquis, qui Virginem ipsam iuxta crucem stantem, contumelias, cachinnis et conviciis afficeret? Verum benedicta Virgo non solum doluit summopere propter ea quae ab inimicis dicebantur, sed etiam 2. propter ea quae ab ipso Iesu crucifixo audiebat. Velut Sponsa sanctorum Canticozum (Cant. 2. 14) invenit illam dulcissimum vocem auscultare concupierat: *Sonet vox tua in auribus meis.* Nunc autem vox illa rauca facta est, nam lingua eius adhaesit faucibus suis. Hisc non obstantibus, loquitur e Cruce, et vox sua Matris animum dilacerat, tum propter laborem, quem ipsa clare cognoscit Filium suum debere sustinere in loquendo; tum propter loquentis affectum; tum denique propter sensum verborum. Misceretur Iesu verba singultibus, et lingua fauciumque ariditas difficultatem sermonis auget; singula autem verba cor Deiparae transverberabant. In primo verbo admirabat Filii charitatem eximiam, delicta crucifixorum attenuantem, et pro inimicis orantem. Helias contra suos hostes ignem e caelo descendere fecit; Helisaeus, sibi irridentes pueros ab uris devorari obtinuit; et Filius meus, Maria dicebat, pro crucifixoribus rogat. Tanta magnanimitas autem tanta ingratitudine compensatur! — Audiebat secundum verbum, et misericordiam immensam morientis sui Nati admirabatur, qui dum in medio iniquorum reperiebatur, uni ex illis Paradisum libenter promittebat. Quid de tertio verbo dicam? Gladus hic acutissimus profecto fuit. Hinc Filium semper sibi observantissimum considerabat, qui suorum dolorum immemor, Matris recordabatur; illic commutationem enormem videbat Iohannis puri hominis, qui ei datur in filium, pro Christo Deo, quem inconsolabiliter amittebat. — Praeterea quia verba: consideret qui potest, quantum doloris ex illis Deipara sentire in corde debuerit.

Haec pauca delibavimus circa dolorem Deiparae Virginis in Filii sui crucifixione. Verum qui alia permulta argumenta quaerit circa eandem materiam, legat ea, quae posthac adiciantur, eum de Virgine iuxta Crucem Filii stante sermonem insituetimus.

Deipara Virgo in Crucifixione Filii.

In libro Ecclesiastici (c.7. v.29) haec verba leguntur: Gemitus matris tuae ne oblitiscaris. Quacum est mater nostra? Heva prima mulier mater cunctorum viventium appellata fuit, sed melius dici debuisset mater cunctorum mortuorum, imo mortuorum: per Adam namque, qui eiusdem Hevae susatione cibum velutum gustavit, peccatum intravit in mundum, et per peccatum mors, et ita in omnes peccaverunt (ad Rom. 3. 12). Potiori iure, quam Heva, Maria est mater nostra; illa enim ad mortem, haec ad vitam nos genuit. Ubi autem Deipara nos genuit? Genuit nos in suo corde, quando ad vocem Archangelus respondit: Ecce ancilla Domini (Luc. 1. 38). Principaliter autem nos genuit quando benedictus eius Filius Iesus o cruce pendens, dixit ei: Mulier, ecce filius tuus (Jo. 19. v. 26). Huius ergo Matris, erga nos charitate fragrantissimae, gemitus oblivisci non debemus. Pietas, religio, Dei voluntas, gratitudo, ad hoc nos inducunt.

Sed quo tempore genuit et doluit sanctissima Mater nostra? Profecto toto tempore vitae suae, adeo ut dicere potuerit cum Regio Psalte: Defecit in dolore vita mea, et anni mei in gemitibus (Ps. 30. 11); et Dolor meus in conspectu meo semper (Ps. 37. 18): gratia enim plena, et donis Spiritus Sancti cumulatissime repleta a primo suae conceptionis instanti, spiritu prophetico omnia praevidentis, quae sibi et Filio suo evenire debebant, doluit antequam fierent; postquam autem evenerunt, doluit etiam. Dicere ergo potuit illud Thren. (1. 22). Multi gemitus mei, et cor meum moerens.

Gemitus igitur semper Deipara effudit, et incessanter doluit, adeo ut si divus Bernardus de Christo dicit, quod Crucifixus fuit ab utero, idem adfirmare nos possumus de benedictae Virginis doloribus. Veruntamen non semper eodem modo dolores passa est. Aliquando enim ipsa sola doluit; aliquando vero cum Filio suo compassa est. Nos, ne nimis in longum orationem de Deiparae doloribus protrahamus, de illis, quos Iesu Christo adhuc vivente passa est, primum in hoc loco pertractabimus, praesentemque titulum S. Mariae Compassionis nominamus: in alio vero titulo, de desolatione eiusdem Deiparae post Filii sui mortem sermonem instituemus.

S. Mariae Compassionis

S. Basilius (in regul. brevior. reg. 173) docet, evidens signum dilectionis esse duplex; primo ut proximi utilitate laetetur et gaudeamus; secundo ut de eius malo tristemur, et eum iuvare et auxiliari satagemus. Unde Iob, qui viscera plena pietatis habebat, testatur se simul cum pauperibus passum esse: Compatiebatur anima mea pauperi (Iob. 30. 25); et Apostolus cor habebat adeo ad compassionem proclive, ut dicere non dubitaverit: Quis infirmatur, et ego non infirmor (2 ad Cor. 11. 26)? Re quidem vera si perfectio a charitate procedit, ille magis perfectus dicendus est, qui magis proximo patienti compatitur. Nos unum corpus sumus in Christo, et membra de membro (1 ad Cor. 12. 27); si autem unum membrum corporis patitur, nonne compatimur omnia membra? Verum si hoc de quibuslibet membris, quid dicendum erit, cum caput dolet? Omnibus illud estatum notum est: Cum caput dolet, omnia membra dolent; et tanto magis dolent, quanto magis capiti proxima sunt. Iam ex dictis hoc prono alveo fluit, quod patiente Iesu Christo Servatore nostro, qui caput est mystici corporis, quod est Ecclesia, Deipara Virgo, quae est unum ex principalioribus eiusdem Ecclesiae membris, maxime cum illo pati debuit. Ipsa autem multiplici ratione compassa est.

Deipara compassa est Filio, quia mulier.

E cruce pendens Iesus Christus, cum vidisset benedictam suam Matrem, mulierem nomine illam nuncupavit: Mulier (Jo. 19. 26). Quare foeminei sexus nomine, et non maternae dignitatis honore Deiparam Christus non nuncupat? Id sine altissimo mysterio profecto non accidit.

Negari non potest, foeminas ad pietatem et misericordiam viris prioriores et procliviores esse. Aristoteles (lib. 9. de anim.) docuit, quod cor virile expansum magis, muliere vero magis compressum est. Ideo viri ad laetitiam, quae animam dilatat, mulieres ad tristitiam, quae contrahit, magis aptae esse noscuntur. Sed, missis hisce prophanis auctoritatibus, id ex permittis S. Scripturae locis luculenter eruitur. In Exodo (cap. 1.) narratur quod, praecipiente rege Pharaone obstetricibus Aegyptiis, ut quando obstetricarentur Hebraeae, et partus tempus adveniret, servatis foetuinis, occiderent omnes masculos nascentes; ipsae cor adeo durum non haberent, ut impio regis praec-

cepto obedirent, viresque conservarunt. Insuper in eodem Exodi libro (cap. 2.) legitur praedicatum Pharaonem praecipisse, quod quidquid masculini sexus nasceretur, in flumen profici deberet. Tunc autem vir de domo Levi, pater Moysis, nequaquam sollicitus fuit de puero servando. Verum Mater infantis, utpote ad pietatem prior erga fructum uteri sui, illum primo tribus mensibus abscondit; deinde, cum iam illum amplius celare non posset, ita egit, ut puer salvari posset: votis autem suis exitus respondit, et mediante alia muliere, nempe filia Pharaonis, quae pulcherrimi infantis miserta, ait: De infantibus Hebraeorum est hic! Moyses a submersione liberatus, ad salutem Israelis crevit. Quid plura? Exploratorum terrae promissae, qui ad mortem quaerebantur, sola mulier, nomine Rahab, quantumvis meretrix, miserta est, et ipsos abscondens, liberavit et salvos remisit (Jos. 2. 4). Ad haec nuncios euntes ad David, ut salvarent illum de manu Absalom, absconditi fuerunt in puteo, et a morte liberati per mulierem (2 Reg. 17. 19). In Sarepta Sydonis pene innumeri habitabant viri, multis divitiis affluentes, et tamen, cum Helias in illam urbem a Deo missus fuisset, ad neminem illorum, sed ad solam piam mulierem ex Dei mandato divertit (3 Reg. 17. 9). In Canticis Canticorum legitur (cap. 5. v. 17), quod, cum quadam die egeretur Sponsa, quaerens Sponsum suum, licet alioquin plures ei occurrerent viri, solum foeminae sibi compatientes dixerunt: Quo abiit dilectus tuus, o pulcherrima mulierum? quo spectavit dilectus tuus? et quaeremus eum totum. De Hester scimus, ipsam solam compassam fuisse populo morti addicto, et apud Assuero, cum magno suae vitae periculo, causam Hebraeorum defendisse (Hest. 7. 3). Item sola Iudith mulier vidua, suae patriae miserta, illum liberavit, cum homines illum tradere in manus inimici decrevisset (Iudith. cap. 8). Sed ad novum testamentum veniamus. Mulieres ministraverunt Domino praedicanti per caestellam et civitates (Luc. 40. 38). Dum Iudaei saeviebant in Christum baulantem Crucem, mulieres solae sequebantur illum flentes (Jo. 19. 25). Uxor Pilati sola conata fuit impedire Dominicam passionem, cum omnes clamarent: Crucifige, crucifige eum (Matth. 27. 19). Mulieres Crucem adstiterunt (Jo. 19. 25). Mulieres primae ad monumentum Christi venerunt (Jo. 20. 1.) etc.

Quamvis ergo etiam homines compassionis et doloris sint capaces, tamen negandum non est, mulieres ad hoc prioriores existere, ex ipsa sua natura, et foeminei sexus conditione. Unde enim mulieris nomen? Mulier, inquit Li-raquetus (4. lib. Connubial.) a molliendo; idem ergo est mulier quod mollis, non solum corporis, sed animi etiam mollietate et flexibilitate. Patet igitur ex hoc, beatissimam Virginem, etiam inspecta tantum sui sexus conditione, summo dolore et compassione affectam fuisse in Filii sui passione; et idcirco, inter alias rationes, Iestim illam mulieris, non matris nomine vocasse, cum illi Ioannem in filium tradidit. Nec illius doloribus ullo modo existi-

mandum esse oblatre, quod ipsa peccati originalis et nullarum miseriarum ex ipso consequentium expers fuerit. Non est profecto defectus aut imperfectio habere cor ad compassionem pronum et proclive; nam compassio ex charitate prodit; et charitas est virtutum omnium nobilior. Quaro pietatissimus Job quasi gloriantur haec animi sui dispositione, et sic scriptum reliquit (Iob. 31. 18.): Ab infantia crevit mecum misertatio. De Salomone legitur, quod inter cetera dona a Deo collata illud adnumeratur (3 Reg. 4. 29): Dedit ei Deus latitudinem cordis; et, ne in longum procedamus, de ipso Dei Patris Verbo in humana natura assumpta sic loquitur Apostolus (Hebr. 4. 15): Talis enim decebat, ut esset nobis Pontifex... qui possit compatiri infirmitatibus nostris. Tantum igitur crevisse dicendum est dolorem et compassionem in corde beatissimae Virginis pro Filii sui passione, quantum ipsa, utpote perfectissima inter ceteras puras creaturas, sexus conditione aliis mulieribus praestat et supereminet.

Deipara compassa est Filio, quia Mater.

Si quaelibet mulier, ob sui sexus conditionem pronam est ad compatendum cuiuslibet patienti, quid dicendum est, si haec mulier, est etiam mater, et si ille qui patitur sit fructus sui ventris?

Quemadmodum ignis ponderari nequit (4. Esdr. 4. 5.), sic nec ponderari potest amor matrum erga filios. Arnobius refert, adeo excessivum fuisse amorem Agrippinae erga impium suum filium Neronem, ut euidam astrologo ei dicenti, futurum esse, ut ille ad imperium perveniret; adeo tamen tyrannum evasurum, ut propriam matrem foret occisurus, ipsa continuo respondit: Occidat me, modo imperet. Sed quid refero Agrippinam? Ipsa bruta animalia naturalis materni amoris erga filios luculentissima praebent argumenta. Ut aquilam omitterent, quae, ut filios suos ab accipie defugendo, periculo iaculorum se expoint; utque pelicanum sileam, quae ut filiorum vulneribus medetur, rostro proprium pectus percuteus, sanguinem elicit, solum dicam, leaenas ipsas pro suis leuonibus saepe vitam ipsam suam exposuisse. Si ergo materius amor naturaliter tam ardens esse solet, non potuit non in Maria ardens esse; tum quia, si ad amorem, quem vocant acquisitionem, mentem convertamus, qui maxime fovendi et nutririi solet communicationis, et familiaritatis pabulo, necesse est, hunc amorem fuisse in beata Virgine admodum eximium, cum ipsa cum Filio suo per plusquam triginta et tres annos, familiariter concludendum habuerit. Apostolus Petrus ad breve tempus cum Christo conversatus fuit; et tamen summo exarsit amoris igne erga eum. Magdalena vix vidit Iesum in domo Simonis, et illico